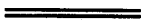

harten kp kp Rufe, keine Balzrufe. Die Frage, ob auch das ♀ die Aufzucht der Jungen übernimmt, ist aber durch einige wenige Beobachtungen nicht erledigt und mutet zu fortgesetzten Beobachtungen zu.

Experiment rörande flyttfåglarnas orienteringsförmåga.

Av IVAR HORTLING.

Bland de olösta gåtor, som forskningen sökt bringa någon klarhet uti, är flyttfåglarnas orienteringsförmåga föremål för tyska och andra vetenskapsmäns särskilda intresse. Man måste ovillkorligen undra och spörja, huru det kommer sig att en fågel, som är endast några månader gammal, skenbart utan någon yttre påstöt ger sig i väg på flyttning söderut och som termen plär lyda, finner vägen till vinterkvarteret. Mindre svår att fatta är den traditionsmässiga flyttningen, t. ex. storkarnas och tranornas m. fl. arters flyttning, hos vilka man antager att orienteringen underlättas genom en gammal eller gamla fåglars närvaro, vilka genom tidigare flyttningar äga den nödiga erfarenheten och kunna uppträda som vägvisare åt yngre fåglar. Många fåglar flytta så att vi inte hava en aning om, huru flyttningen fortgår, när och varför fågeln bryter upp. Vi veta bara att de en vacker dag äro försvunna och att de regelbundet om våren åter visa sig. Och vi tro oss veta, att årsvingar av en del arter flytta envar för sig utan någon som helst vägvisare. Då tillgriper mängen gärna utvägen att tala om den medfödda „instinkten“, som mekaniskt skulle föra fågeln dit den skall.

Att i vetenskapen operera med uttrycket instinkt är dock tillåtet endast under förutsättning att begreppet är behörigen avgränsat och till sin innebörd klart. Instinkt är endast ett tomt ord, åt vilken den ena kan ge en, den andra en annan betydelse. I fråga om fåglarnas flyttning synes, åtminstone undertecknad, det riktiga vara att därmed avse en ärvd drift, vars yttringar regleras med tillhjälp av intelligensen. Men huru som helst, flyttningen såsom sådan är i många avseenden så utforskad, att vi i stort sett veta ganska litet därom, fränsett en del fakta, som vunnits genom ringexperimentet.

Uppställer man sålunda frågan: Huru finner fågeln vägen?, så har därvid framhållits många olika synpunkter: fågelns skarpa syn, äldre fåglars ciceronskap — om uttrycket tillåtes, ett särskilt „orienteringssinne“ o. s. v. Ett svar på frågan kan man vänta sig genom att experimentera med årsungar sålunda, att de hindras att flytta „normalt“ och utsläppas först sedan stamfränderna flyttat. Så har en av samtidens verksammaste migrationsforskare, ledaren för Vogelwarte Rossitten, prof. J. Thienemann i själva verket också gjort.¹⁾

Med benäget bistånd av riddargodsägare erhöll han 27 st. ungstorkar, som han inneslöt i en inhägnad kring en damm. Storkarna anlände till Rossitten den 14 och 24 juli 1926, delvis ditförda av herrar godsägare själva.

Ett konstgjort „bo“ anlades vid dammens brädd — d. v. s. ett torrt underlag breddes ut på stranden, vilket av fåglarna uppskattades som bo. De matades med fisk och grodor. Genom vingklämmare hindrades fåglarna att i förtid företaga utflykter över inhägnaden. Fåglarna lämnade boet, „flögo ur boet“ i det de en vacker dag begynte göra utflykter i omgivningen. Från och med den dagen matades de sålunda att födan doldes till en del, så att fåglarna nödgades uppsöka den själva. Snart gick detta till precis så som vilda fåglar pläga söka sin föda. Man kunde alltså antaga att de skulle reda sig på egen hand, också i framtiden.

Så närmade sig flyttningstiden. Fåglarna överfölls av oro, slogo med vingarna och löpte omkring! Den 18 augusti lyckades en av dem rymma och anslöt sig till fem vilda storkar, som den dagen flyttade över Rossitten. Den 23 och 29 rymde åter en. Prof. Thienemann stod i korrespondens med de orter, från vilka hans försöksdjur härstammade och kunde fastställa, att deras oro uppenbarade sig de dagar då storkarna flyttade från respektive hemorter. Den 29 augusti nådde oron sin kulmen. Professorn nödgades fånga in storkarna och härbärgera dem i stora voliärer, annars hade han inte fått behålla dem, trots de anbragta vingklämmarna, som inte helt förmå hindra fågeln att flyga.

Sedan underrättelse ingått från samtliga revir i Ostpreussen, att inga storkar längre funnos kvar, förde prof. T. den 7 sept. åter

¹⁾ Jfr. Forschungen und Fortschritte Berlin Juni 1927: Etwas über das Experiment in der Vogelzugsforschung av J. Thienemann.

sin storkhjord till dammen och löstog vingklämmarna — men storkarna ville inte flytta. De kretsade högt uppe men kommo snart tillbaka. De måste bortjagas. Detta fortgick till den 18 september, medan vädret varit det eländigaste, regn och storm. Denna dag blev det omslag i väderleken, fåglarna flögo som vanligt ut att söka föda men återvände inte. De hade flyttat.

Den 19 september sågos de i Sarkau, 22 km söderut från Rossitten, vidare sågs hela flocken samma dag kl. 8 f. m. vid rid-dargodset Wargenau, de hade dittills följt den för storkar vanliga flyttningvägen. De hälsades som Rossittens försöksstorkar, och nya anmälningar ingingo. Intresset var stort, och experimentet snart vida känt.

Den 20 september sågos åter 4 storkar vid Dommelkeim Samland. Så upphörde rapporterna — man kan föreställa sig professors spänning varje morgon han öppnade posten.

En dag i början av december kunde en lycklig brevbärare överbringa underrättelsen att en stork med Rossittens ring erhållits 30 km från Athen vid bansträckan Athen—Laurion. Jägaren hade sett 3 storkar tillsammans, och icke långt därifrån hade samtidigt setts 8, enligt en annan rapport 20 st. storkar.

Tack vare bistånd av tyska sändebudet i Athen, några privatpersoner och en förening fick prof. Thienemann ringen sig tillsänd. Jägaren hade utlämnat den med stor svårighet, han hade trott den vara en dyrbar lyckobringare!

Den viktigaste slutsatsen prof. Thienemann drager av detta försök är att hans storkar inte flyttat längs den vanliga „storkvägen“ (över Bosporen—Mindre Asien—Syrien—Palestina—Afrika till Nildalen, Kap). De hava gjort en avvikelse åt väster men bibehållit den sydliga huvudriktningen. Också hava storkarna flyttat långsammare än vanligt, normalt borde de vid tiden för den lyckade fångsten (slutet av november) hava varit vid Victoria Njansa.

Professor Thienemanns experiment med storkarna kan tjäna som ett gott exempel på huru samarbete också på forskningens fält är av behovet påkallat. Utan medverkan av flere personer, institutioner och myndigheter vore det otänkbart att företaga experiment med sådan framgång som det nu relaterade. Försöksstorkarna hava ingalunda ännu spelat ut sin roll. De komma sannolikt att många gånger låta tala om sig.
